ดัชนีบ่งชี้คุณภาพหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชาเอกภาษาญี่ปุ่น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

A Study of the Indicators for the Thammasat University Curriculum for the Japanese Language Major

พัชราพร แก้วกฤษฎางค์

Patcharaporn Kaewkitsadang

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเรียนการสอนหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และเพื่อศึกษาดัชนีบ่งชี้คุณภาพด้านการเรียนการสอนที่แสดงถึงมาตรฐานคุณภาพหลักสูตร ผลการวิจัยจากแบบสอบถามซึ่งเก็บข้อมูลจากนักศึกษาวิชาเอกภาษาญี่ปุ่น ชั้นปีที่สี่ของภาควิชาภาษาญี่ปุ่น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จำนวน 41 คน พบว่านักศึกษาแสดงความคิดเห็นในระดับดีมากต่อดัชนีบ่งชี้วิชาพื้นฐาน ดัชนีบ่งชี้กิจกรรมในชั้นเรียน และดัชนีบ่งชี้การนำภาษาญี่ปุ่นไปใช้ประโยชน์ และนักศึกษาแสดงความคิดเห็นในระดับปานกลางต่อดัชนีบ่งชี้ในเรื่องความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาญี่ปุ่น ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารทั้งระดับรองคณบดีฝ่ายวิชาการ และหัวหน้าภาควิชา พบว่าดัชนีบ่งชี้คุณภาพการบริหารเน้นในเรื่องการพัฒนาบุคลากร เรื่องวิชาการ และการควบคุมการทำงานให้สอดคล้องกับหลักสูตร ดัชนีบ่งชี้คุณภาพแผนการสอนเน้นในเรื่องบุคลากร

จบตรงสาขา มีประสบการณ์ในการสอน ส่วนดัชนีบ่งชี้คุณภาพกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอนจะเน้นในเรื่อง การประยุกต์การทำกิจกรรมให้หลากหลายและการนำภาษาญี่ปุ่นไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน สำหรับดัชนีบ่งชี้คุณภาพการประเมินผู้สอน เน้นการใช้แบบประเมินในการประเมินผู้สอน ทั้งในวิชาบรรยายและปฏิบัติ ในด้านผลการวิเคราะห์โครงสร้างหลักสูตรเปรียบเทียบกับมหาวิทยาลัยของรัฐแห่งอื่นพบว่าหลักสูตรของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ บ่งบอกความเหมาะสมตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ รายวิชาก็ลดหลั่นตามภูมิปัญญาการเรียนรู้ แต่ละวิชามีการแบ่งจัดกลุ่มกัน อีกทั้งมีลักษณะครอบคลุม ความสนใจและทักษะต่าง ๆ

Abstract

This research is aimed to study the Japanese language curriculum at Thammasat University, and to study various indicators for the curriculum's quality. The results from the questionnaires collected from the fourth-year Japanese major students were used to produce indicators to measure the students' opinions towards the Japanese language curriculum. The findings revealed that the students had positive opinions, 'very good' towards indicators concerning fundamental subjects, class activities, and Japanese language practice in real life, and 'good' for indicators regarding Japanese language skills. In addition, the data from the in-depth interview with the Deputy Dean and the Department Head about the curriculum of the bachelor's degree program in Japanese language indicated that in terms of administrative quality, the university focused on human resource development, academic matters, and course management to keep it relevant to the curriculum. Indicators for the curriculum had an emphasis on hiring specialists and experienced personnel. Moreover, the university put an emphasis on the practical use of Japanese language in various activities and everyday life. In terms of indicators for instructor evaluation, the university used evaluation forms for evaluating their instructors both in lecture and practical courses. Results from the analysis of curriculums revealed that the Japanese language curriculum at Thammasat University, compared with other university curriculums, was considered as standardized and has achieved its specified objectives. To suit studentsí intellectual capacity, the courses were arranged in tiers and each course was grouped to cover the students' various interests and skills.

1. ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันภาษาญี่ปุ่นเป็นหนึ่งในภาษาต่างประเทศที่นิยมเรียนกันมากในประเทศไทย ทางด้านประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ ไทยกับญี่ปุ่นก็มีความสัมพันธ์กันมานาน และในปี พ.ศ. 2550 มีการฉลองครบรอบ 120 ปี ความสัมพันธ์ไทย-ญี่ปุ่นอย่างเป็นทางการ ความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศนี้ย่อมแสดงถึงการเรียนรู้ภาษา วัฒนธรรมของกัน และกันด้วย ตั้งแต่ก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง มีคนไทยไปเรียนที่ญี่ปุ่น และมีคนญี่ปุ่นมาเรียนที่เมืองไทยเช่นกัน อย่างไรก็ดี เมื่อกล่าวถึงการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในสถาบันการศึกษาของไทยก็นับว่ายังไม่เก่าแก่ยาวนานเมื่อเทียบกับภาษาอังกฤษหรือภาษาฝรั่งเศส ในปี พ.ศ. 2490 โรงเรียนบพิตรภิมุขเริ่มเปิดการสอนภาษาญี่ปุ่นเป็นครั้งแรก และในปี พ.ศ. 2508 คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัย-ธรรมศาสตร์ เริ่มเปิดสอนภาษาญี่ปุ่น และปีถัดมา พ.ศ. 2509 จุฬาลงกรณ์-มหาวิทยาลัย เริ่มเปิดสอนภาษาญี่ปุ่น จากนั้นได้มีการเปิดหลักสูตรวิชาเอกภาษาญี่ปุ่นของมหาวิทยาลัยของรัฐ และเอกชนอีกหลายแห่ง เนื่องจากความต้องการผู้มีความรู้ภาษาญี่ปุ่นมากขึ้น จากการขยายตัวทางเศรษฐกิจและการเข้ามาลงทุนของบริษัทญี่ปุ่น

ปัจจุบันนอกจากมหาวิทยาลัยของรัฐ และเอกชนแล้ว ยังมีการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในสถาบันสอนภาษาของเอกชนอีกหลายแห่ง และเมื่อปี พ.ศ. 2550 สถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่นได้เปิดทำการเรียนการสอนในคณะเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะบริหารธุรกิจสาขาการจัดการอุตสาหกรรม โดยมีภาษาญี่ปุ่นเป็นวิชาบังคับ บัณฑิตของสถาบันนี้จะสามารถทำงานด้านเทคโนโลยีโดยใช้ภาษาญี่ปุ่นเป็นเครื่องมือ ซึ่งส่งผลต่อแนวคิดเรื่องการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นที่ผ่านมาเป็นอย่างมาก

เนื่องจากในปี พ.ศ. 2550 เป็นการครบรอบ 25 ปีของการเปิดหลักสูตรวิชาเอกภาษาญี่ปุ่นของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่าเป็นโอกาสดีที่จะทำการทบทวนศึกษาหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น และดัชนีบ่งชี้คุณภาพหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ด้วยการศึกษาจากสองด้าน คือ ด้านความคิดเห็น

ของผู้เรียนหลักสูตร และด้านความคิดเห็นของผู้วางแผนหลักสูตรเพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาดัชนีบ่งชี้คุณภาพด้านการเรียนการสอนหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จากด้านผู้เรียน
2. เพื่อศึกษาดัชนีบ่งชี้คุณภาพด้านการเรียนการสอนหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จากด้านผู้วางแผน
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบโครงสร้างหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์กับของมหาวิทยาลัยของรัฐแห่งอื่น

3. ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงความคิดเห็นของนักศึกษาวิชาเอกภาษาญี่ปุ่นต่อหลักสูตร การเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2. ทำให้ทราบถึงดัชนีบ่งชี้คุณภาพการเรียนการสอนหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
3. ทำให้ได้ข้อมูลเพื่อพัฒนาดัชนีบ่งชี้คุณภาพที่แสดงถึงมาตรฐานและคุณภาพของหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น

4. สมมติฐานในการวิจัย

1. นักศึกษามีความคิดเห็นที่ดีมากต่อวิชาพื้นฐานของภาษาญี่ปุ่น
2. นักศึกษามีความคิดเห็นที่ดีมากต่อกิจกรรมในชั้นเรียน
3. นักศึกษามีความคิดเห็นที่ดีมากต่อการนำภาษาญี่ปุ่นไปใช้ประโยชน์
4. นักศึกษามีความคิดเห็นที่ดีมากต่อความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาญี่ปุ่น

การที่นักศึกษามีความคิดเห็นที่ดีมากต่อวิชาพื้นฐาน กิจกรรม และต่อความรู้ความสามารถ และการนำภาษาญี่ปุ่นไปใช้ประโยชน์เป็นการบ่งชี้ได้ว่าหลักสูตรมีคุณภาพดำเนินไปในทิศทางที่ผู้เรียนได้รับประโยชน์

5. ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณโดยทำการศึกษาวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยการสำรวจโดยการใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ระดับลึก สัมภาษณ์ผู้บริหารระดับรองคณบดีฝ่ายวิชาการ และหัวหน้าภาควิชา นอกจากนี้ยังได้วิเคราะห์โครงสร้างหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เปรียบเทียบกับมหาวิทยาลัยรัฐอีก 3 สถาบัน คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมหาวิทยาลัยศิลปากร

5.1 กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย

1. นักศึกษาหลักสูตรปริญญาตรีสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น(ศึกษาวิชาภาษาญี่ปุ่นเป็นวิชาเอก) ในระดับชั้นปีที่ 4 ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม

2. อาจารย์ที่เกี่ยวข้องในระดับผู้บริหาร คือ รองคณบดีฝ่ายวิชาการของคณะศิลปศาสตร์ และหัวหน้าภาควิชาภาษาญี่ปุ่น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ระดับลึก ดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนเมษายน-สิงหาคม 2550

5.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามที่ใช้ในการดำเนินการเก็บข้อมูลจากนักศึกษาระดับชั้นปีที่ 4 ที่ศึกษาวิชาภาษาญี่ปุ่นเป็นวิชาเอก ในคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ส่วนที่ 2 ประเด็นคำถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์ระดับลึกกับอาจารย์ผู้บริหาร และหัวหน้าภาควิชา

ส่วนที่ 3 หลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นของมหาวิทยาลัย-ธรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมหาวิทยาลัยศิลปากร

5.3 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือโดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตร เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. สร้างคำถามและประเด็นคำถามในการวิเคราะห์ดัชนีบ่งชี้คุณภาพหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น

5.4 การวัดค่าตัวแปรและเกณฑ์การให้คะแนน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษาระดับชั้นปีที่ 4 ที่ศึกษาวิชาภาษาญี่ปุ่นเป็นวิชาเอกในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

1. สาขาวิชาเอกที่กำลังศึกษา
2. คณะที่กำลังศึกษา
3. ระดับเกรดเฉลี่ยที่ได้ ซึ่งระดับเกรดเฉลี่ยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม
   1) ต่ำกว่า 2.00
   2) 2.00-2.50
   3) 2.51-3.00
   4) มากกว่า 3.00 ขึ้นไป

ตอนที่ 2 ระดับความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อดัชนีบ่งชี้คุณภาพหลักสูตรของภาควิชาภาษาญี่ปุ่น กำหนดระดับการวัดโดยกำหนดให้เกณฑ์การให้คะแนน 1-10 คะแนน เห็นด้วยน้อยที่สุด 1 คะแนน เห็นด้วยมากที่สุด 10 คะแนน ซึ่งเป็นการวัดระดับความคิดเห็นที่ดัดแปลงจากวิธีของกัทแมน (Guttman)

ในการวัดค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อดัชนีบ่งชี้คุณภาพหลักสูตรของภาควิชาภาษาญี่ปุ่นมีเกณฑ์การวัดดังนี้ คือ

- ค่าเฉลี่ย 1.00-2.80 คะแนน เห็นด้วยน้อยที่สุด
- ค่าเฉลี่ย 2.81-4.61 คะแนน เห็นด้วยในระดับน้อย
- ค่าเฉลี่ย 4.62-6.42 คะแนน เห็นด้วยในระดับปานกลาง
- ค่าเฉลี่ย 6.43-8.23 คะแนน เห็นด้วยในระดับมาก
- ค่าเฉลี่ย 8.24-10.00 คะแนน เห็นด้วยในระดับมากที่สุด

5.5 กำหนดประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ระดับลึก

กำหนดประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ ผู้บริหารที่เกี่ยวข้องโดยกำหนดประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ ดังนี้

1. อาจารย์ระดับผู้บริหาร รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

1) หลักการบริหาร และวัตถุประสงค์ของหลักสูตรปริญญาตรีสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีอย่างไรบ้าง

2) หลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นที่ดำเนินการสอนในปัจจุบันให้ความสำคัญกับด้านใดบ้าง อย่างไร

3) อาจารย์ที่ใช้หลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นดำเนินการอย่างไรบ้างเกี่ยวกับการกำหนด การวางแผนการสอน วิธีการสอน

4) ท่านกำหนดแนวทางการบริหารจัดการภาควิชาภาษาญี่ปุ่นไว้อย่างไร

5) ในการวางแผนการสอน วิธีการสอน อาจารย์ในภาควิชาของท่านให้ความสำคัญกับส่วนใดมากที่สุด และในการปฏิบัติ ท่านทราบหรือไม่ว่ามีปัญหาอย่างไร และมีวิธีในการแก้ไขปัญหาอย่างไร

6) ท่านมีความรู้สึกพึงพอใจต่อหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นที่ใช้ในการสอนหรือไม่ อย่างไร

7) ท่านมีความคิดเห็นต่อแผนการพัฒนาหลักสูตร การเรียนการสอนในอนาคตอย่างไร มีสิ่งใดที่อยากเปลี่ยนแปลง หรืออยากเสนอให้เกิดขึ้นหรือไม่ อย่างไร

2. อาจารย์ระดับหัวหน้าภาควิชาภาษาญี่ปุ่น

1) หลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น ที่ดำเนินการสอนในปัจจุบัน ให้ความสำคัญกับด้านใดบ้าง อย่างไร

2) การกำหนด การวางแผนการสอน วิธีสอน ให้กับอาจารย์ในภาควิชาเป็นอย่างไรบ้าง

3) กิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอนที่เหมาะสมมีอะไรบ้าง มากน้อยเพียงใด มีลักษณะอย่างไร

4) การประเมินผลการเรียน และการประเมินผลการสอน เป็นอย่างไร

5) ผลงานของนักศึกษาที่ผ่านมา ที่เป็นที่พึงพอใจ คืออะไร โปรดเล่ารายละเอียด (โครงการต่าง ๆ อาทิ ได้ทุนจากสถาบันอื่น ๆ หรือกิจกรรมที่ภาควิชาหรือคณะกำหนด)

6) ท่านมีความคิดเห็น ต่อแผนการพัฒนาหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น การเรียนการสอนในอนาคตอย่างไร มีสิ่งใดที่อยากเปลี่ยนแปลง หรืออยากเสนอให้เกิดขึ้นหรือไม่ อย่างไร

5.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. การวิเคราะห์ดัชนีบ่งชี้คุณภาพหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น จากแบบสอบถามเชิงพรรณนาโดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย แต่ละรายการเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์การกำหนดคุณภาพหลักสูตรวิชาเอกภาษาญี่ปุ่น

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ระดับลึก โดยทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบจากหลักสูตรเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3. การวิเคราะห์ข้อมูลรายวิชาในหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น (วิชาเอกภาษาญี่ปุ่น) ของมหาวิทยาลัยรัฐอื่นอีก 3 สถาบัน และเปรียบเทียบเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

หลักสูตร หมายถึง ข้อประมวลที่กำหนดคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์สำหรับใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน เสนอเป็นเอกสารต่อกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อขออนุมัติเปิดสอนในสาขาวิชาต่าง ๆ โดยได้รับความเห็นชอบจากสภามหาวิทยาลัย

ดัชนีบ่งชี้คุณภาพหลักสูตร หมายถึง สิ่งซึ่งแสดงมาตรฐานหลักสูตรที่กำหนดคุณสมบัติที่พึงประสงค์ของผู้เรียนจบหลักสูตร และมาตรฐานการดำเนินการหลักสูตรเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ หมายถึง รองคณบดีฝ่ายวิชาการของคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

หัวหน้าภาควิชา หมายถึง หัวหน้าภาควิชาภาษาญี่ปุ่น คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

นักศึกษาวิชาเอกภาษาญี่ปุ่น หมายถึง นักศึกษาชั้นปีที่ 4 ที่เรียนภาษาญี่ปุ่นเป็นวิชาเอกในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

7. แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ดัชนีบ่งชี้คุณภาพหลักสูตร
2. แนวคิดเรื่องหลักสูตร
3. วัตถุประสงค์ของหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

7.1 ดัชนีบ่งชี้คุณภาพหลักสูตร

ในการพิจารณาและจัดทำดัชนีบ่งชี้คุณภาพหลักสูตร ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะผู้จัดทำ หรือกำหนดดัชนี ผู้รับการประเมิน ต้องมีความเข้าใจที่ตรงกัน และมีความชัดเจนในคำนิยามหรือความหมายของเกณฑ์ ข้อกำหนดดัชนี หรือสิ่งอื่นใดที่มีความสำคัญในการประเมินที่จะมาใช้ในภาคปฏิบัติ และประเด็นสำคัญที่สุดเบื้องต้นก็คือ ความหมายของ "คุณภาพ"

ความหมายของ "คุณภาพ"

คำว่า "คุณภาพ" มีลักษณะเป็นนามธรรม เมื่อกล่าวถึงคำว่า "คุณภาพ" แม้ว่าบุคคลส่วนใหญ่จะเข้าใจความหมายโดยรวม แต่หากสอบถามเพื่อให้ได้คำนิยาม หรือคำจำกัดความที่แท้จริงก็คงตอบได้ยาก หรือไม่อาจตอบได้ เราอาจจะบอกได้โดยไม่ยากว่า สิ่งหนึ่งดีกว่าอีกสิ่งหนึ่ง (อดุลย์ วิริยเวชกุล, 2541)

แบรดี้ เลวิซ และสมิธ (Brady, 1995; Lewis & Smith, 1994 อ้างใน จำเริญรัตน์ เจือจันทร์, 2543) ได้จัดแบ่งดัชนีบ่งชี้ทางด้านการศึกษาหรือดัชนีบ่งชี้คุณภาพไว้ดังนี้

1. ตัวป้อนเข้าสู่ระบบ (Inputs) ประกอบด้วย ทรัพยากรทางการเงิน และอื่น ๆ คุณภาพครู อาจารย์ พื้นฐานการศึกษาของนักศึกษา

2. กระบวนการ (Process) ประกอบด้วย คุณภาพของสถาบัน หรือคุณภาพหลักสูตร (Curriculum quality) คุณภาพด้านการเรียนการสอน (Teaching quality)

นอกจากนี้เบอร์กควิสต์และอาร์มสตอง (Bergquist & Armstrong, 1986 อ้างใน จำเริญรัตน์ เจือจันทร์, 2543) ได้วางหลักเกณฑ์สำหรับบ่งชี้คุณภาพด้านวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบ และการนำหลักสูตรไปใช้ดังนี้ คือ หลักสูตรต้องสร้างความประทับใจ (Attractive) เอื้ออำนวยประโยชน์ (Beneficial) มีความเหมาะสม (Congruent) มีประสิทธิผล (Effective) บ่งบอกถึงหน้าที่ หรือบทบาท (Functional) มีลักษณะเด่น (Distinctive) และแสดงถึงความเจริญงอกงาม (Growth producing)

7.2 แนวคิดเรื่องหลักสูตร

ธำรง บัวศรี (2542) ได้ให้นิยามของหลักสูตรว่า คือ "แผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดหมาย การจัดเนื้อหากิจกรรม และมวลประสบการณ์ ในแต่ละโปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ตามจุดหมายที่ได้กำหนดไว้" หลักสูตรเป็นตัวกำหนดกรอบกิจกรรมการเรียนการสอน และเป็นสิ่งจำเป็นที่นำมาใช้สอนเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และเป็นหัวใจของการจัดการอุดมศึกษา (ปทีป เมธาคุณวุฒิ, 2535)

สิ่งที่ควรตระหนักเกี่ยวกับหลักสูตรก็คือ กระบวนทัศน์ใหม่ในการจัดการศึกษาซึ่งต้องคำนึงถึงวิสัยทัศน์ และภารกิจของอุดมศึกษา คำนึงถึงนวัตกรรมการออกแบบหลักสูตรที่เน้นการวิจัยเป็นฐานของการเรียนการสอน รวมทั้งต้องคำนึงถึงบทบาทของความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่นำมาช่วยให้ผู้เรียนอยากเรียน และเรียนด้วยความสนุกสนาน (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2530)

อนึ่งประเด็นด้านหลักสูตรนี้ แบรดี้ (Brady, 1995 อ้างใน จำเริญรัตน์ เจือจันทร์, 2543) ได้แบ่งรูปแบบของหลักสูตรตามแบบดั้งเดิมไว้อย่างละเอียด โดยแบ่งออกเป็น 4 รูปแบบคือ

1. วิชาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร (Subject) ซึ่งมีลักษณะเด่น คือ ทุกวิชาต้องแบ่ง และจัดเกาะกลุ่มกัน มีการจัดวิชาลดหลั่นตามคุณค่าของภูมิปัญญาการเรียนรู้

2. กิจกรรมการเรียนการสอน (Teaching and learning activities) ซึ่งมีลักษณะเด่น คือ กิจกรรมของนักศึกษาต้องอยู่บนพื้นฐานของหลักสูตร ความสนใจของนักศึกษาต้องอยู่บนพื้นฐานของหลักสูตร วิธีการเรียนการสอนเน้นที่การนำไปใช้เพื่อแก้ปัญหา

3. หลักสูตรแกนหรือวิชาเอก (Core curriculum) ซึ่งมีลักษณะเด่น คือ ลักษณะวิชาแบบบูรณาการ มีลักษณะครอบคลุมความสนใจ ความต้องการ และทักษะต่าง ๆ หลากหลายประสบการณ์

4. หลักสูตรที่มีลักษณะคล้ายขดวงกลม (Spiral curriculum) ซึ่งหลักสูตรที่มีลักษณะเด่น คือ มีลักษณะที่เชื่อมประสานกับแนวคิดหลัก ๆ

มีแนวคิดที่สร้างลักษณะนามธรรม และแนวคิดสลับซับซ้อน มีแนวโน้ม ประสานสัมพันธ์มิติด้านพุทธิพิสัย และทักษะการปฏิบัติ

แนวทฤษฎีของแอซเวิร์ธและฮาร์วีย์ (Ashworth & Harvey, 1994 อ้างใน จำเริญรัตน์ เจือจันทร์, 2543) เกี่ยวกับคุณลักษณะของดัชนีบ่งชี้คุณภาพด้านหลักสูตร คือ หลักสูตรควรมีลักษณะเกี่ยวข้องกับสังคม และเกี่ยวข้องกับความต้องการในการประกอบอาชีพในอนาคต มีเนื้อหาชัดเจนและเน้นหนัก ในโครงสร้างหลักสูตรอย่างพิถีพิถัน เสนอองค์แห่งความรู้กว้างและลึกซึ้ง เน้นด้านศาสตร์ และศิลป์อย่างสมดุล การจัดลำดับของเนื้อหาหลักสูตรต่อเนื่องกัน และเป็นเรื่องราวเดียวกัน มีลักษณะสมดุลในโครงสร้างหลักสูตร เช่น วิชาศึกษาทั่วไป วิชาเฉพาะ และวิชาเลือก

7.3 วัตถุประสงค์ของหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชาญี่ปุ่นของมหาวิทยาลัย-ธรรมศาสตร์

1. เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีทักษะในการใช้ภาษาญี่ปุ่นทั้งฟัง พูด อ่าน เขียน
2. เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเทศญี่ปุ่นทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ศิลปวัฒนธรรม และวรรณคดี
3. เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถในการนำภาษาญี่ปุ่นไปใช้ในการประกอบอาชีพหรือศึกษาในระดับสูงขึ้นไป

8. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

8.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

ผลการศึกษาจากแบบสอบถามได้นำเสนอเป็นสองส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นต่อการเรียนการสอนหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1) จำนวนนักศึกษาที่ตอบแบบสอบถาม 41 คน คิดเป็นร้อยละ 97.6 ของนักศึกษาวิชาเอกภาษาญี่ปุ่นปีที่ 4 ทั้งหมด

2) จำนวนร้อยละของระดับเกรดเฉลี่ยของนักศึกษาที่ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 จำนวนร้อยละของระดับเกรดเฉลี่ยของนักศึกษาที่ตอบแบบสอบถาม

ระดับเกรดเฉลี่ย	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 2.00	0	0
2.00-2.50	1	2.4
2.51-3.00	17	41.5
มากกว่า 3.00 ขึ้นไป	23	56.1
รวม	**41**	**100**

จากตารางที่ 1 พบว่า นักศึกษา มีระดับเกรดเฉลี่ยดังนี้ คือ ระดับเกรดเฉลี่ย 2.00-2.50 จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2.4 ระดับเกรดเฉลี่ย 2.51-3.00 จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 41.5 และมากกว่า 3.00 ขึ้นไป จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 56.1 ของจำนวนนักศึกษาที่ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นต่อการเรียนการสอนหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น

ตารางที่ 2 แจกแจงค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนักศึกษาต่อวิชาพื้นฐาน

ความคิดเห็นต่อวิชาพื้นฐาน	ระดับเกณฑ์ความคิดเห็นของนักศึกษา
วิชาพื้นฐานภาษาญี่ปุ่นมีความเหมาะสม	8.58
วิชาเลือกในสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นส่งเสริมการเรียนภาษาญี่ปุ่น	8.58
วิชาภาษาญี่ปุ่นพื้นฐานที่ผ่านมาส่งเสริมการเรียนในสาขาวิชาเอก	8.31
วิชาพื้นฐานทั่วไปที่ศึกษามีความเหมาะสม	7.19

* ระดับเกณฑ์ความคิดเห็นของนักศึกษาโปรดดูการวัดค่าตัวแปร และเกณฑ์การให้คะแนนในข้อ 5.4

จากตารางที่ 2 พบว่า นักศึกษาเห็นด้วยในระดับมากที่สุดต่อหัวข้อวิชาพื้นฐานภาษาญี่ปุ่นมีความเหมาะสม และหัวข้อวิชาเลือกในสาขาวิชาภาษา-ญี่ปุ่นส่งเสริมการเรียนภาษาญี่ปุ่น โดยมีค่าเฉลี่ย 8.58 สำหรับความคิดเห็นต่อวิชาภาษาญี่ปุ่นพื้นฐาน ที่ผ่านมาส่งเสริมการเรียนในสาขาวิชาเอกก็มีความเหมาะสมดีมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 8.31 สำหรับวิชาพื้นฐานทั่วไปนักศึกษาคิดว่ามีความเหมาะสมมาก โดยมีค่าเฉลี่ยที่ 7.19

ตารางที่ 3 แจกแจงค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนักศึกษาต่อกิจกรรมในชั้นเรียน

ความคิดเห็นต่อกิจกรรมในชั้นเรียน	ระดับเกณฑ์ความคิดเห็นของนักศึกษา
กิจกรรมในชั้นเรียนสอดคล้องกับวิชาที่เรียน	8.46
ในชั้นเรียนเปิดโอกาสให้พูดภาษาญี่ปุ่น	7.92
ในชั้นเรียนมีกิจกรรมสำหรับฝึกการใช้ภาษาญี่ปุ่นที่เหมาะสม	7.29
บรรยากาศในชั้นเรียนทำให้กล้าที่จะแสดงออกและพูดภาษาญี่ปุ่น	7.04

จากตารางที่ 3 พบว่า นักศึกษาเห็นด้วยในระดับมากที่สุด คือมีความคิดเห็นว่า กิจกรรมในชั้นเรียนสอดคล้องกับวิชาที่เรียนมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 8.46 สำหรับความคิดเห็นต่อหัวข้อ ในชั้นเรียนเปิดโอกาสให้พูดภาษาญี่ปุ่น นักศึกษาเห็นด้วยในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 7.92 ส่วนหัวข้อ บรรยากาศในชั้นเรียนมีกิจกรรมสำหรับฝึกการใช้ภาษาญี่ปุ่นที่เหมาะสม และในชั้นเรียนทำให้กล้าที่จะแสดงออก นักศึกษาเห็นด้วยในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยที่ 7.29 และ 7.04 ตามลำดับ

ตารางที่ 4 แจกแจงค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อความรู้ ความสามารถในการใช้ภาษาญี่ปุ่น

ความคิดเห็นต่อความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาญี่ปุ่น	ระดับเกณฑ์ความคิดเห็นของนักศึกษา
มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเทศญี่ปุ่นโดยรวม ทั้งด้านประวัติศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ การเมือง ศิลปวัฒนธรรมและวรรณคดี	6.80
สามารถอ่าน เขียน ภาษาญี่ปุ่นได้เชี่ยวชาญ	6.39
สามารถฟัง พูด ภาษาญี่ปุ่นได้อย่างเชี่ยวชาญ	6.19

นักศึกษาเห็นด้วยในระดับมากต่อหัวข้อ มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประเทศญี่ปุ่นโดยรวม ทั้งด้านประวัติศาสตร์สังคม เศรษฐกิจ การเมือง ศิลปวัฒนธรรม และวรรณคดี โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 6.80 สำหรับหัวข้อสามารถอ่าน และเขียนภาษาญี่ปุ่นได้เชี่ยวชาญ และสามารถฟัง พูด ภาษาญี่ปุ่นได้อย่างเชี่ยวชาญ นักศึกษามีความคิดเห็นปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 6.39 และ 6.19 ตามลำดับ

ตารางที่ 5 แจกแจงค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อการนำภาษาญี่ปุ่นไปใช้ประโยชน์

ความคิดเห็นต่อการนำภาษาญี่ปุ่นไปใช้ประโยชน์	ระดับเกณฑ์ความคิดเห็นของนักศึกษา
สามารถนำความรู้ภาษาญี่ปุ่นไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	8.07
สามารถนำความรู้ภาษาญี่ปุ่นไปใช้ในการศึกษาต่อระดับสูงต่อไปได้	7.73
สามารถนำความรู้ภาษาญี่ปุ่นไปใช้ในการประกอบอาชีพได้	7.56
ได้รับสิ่งที่คาดหวังจากภาษาญี่ปุ่นครบถ้วน	7.53

จากตารางที่ 5 พบว่านักศึกษาเห็นด้วยในระดับมากโดยมีความคิดเห็นว่าสามารถนำความรู้ภาษาญี่ปุ่นไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ สามารถนำความรู้ภาษาญี่ปุ่นไปใช้ในการศึกษาระดับสูงต่อไปได้ สามารถนำความรู้ภาษาญี่ปุ่นไปใช้ในการประกอบอาชีพได้ และได้รับสิ่งที่คาดหวังจากภาษาญี่ปุ่นครบถ้วนในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยที่ 8.07, 7.73, 7.56 และ 7.53 ตามลำดับ

8.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

ในหัวข้อนี้จะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ระดับลึกผู้บริหารโดยทำการวิเคราะห์ตามดัชนีบ่งชี้คุณภาพหลักสูตร ซึ่งจะพิจารณาวิเคราะห์จากวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ที่ได้กำหนดไว้เป็นแนวทางในการดำเนินการหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย

1. ดัชนีบ่งชี้คุณภาพการบริหาร
2. ดัชนีบ่งชี้คุณภาพแผนการสอน
3. ดัชนีบ่งชี้คุณภาพกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอน
4. ดัชนีบ่งชี้คุณภาพการประเมินผู้สอน

ตารางที่ 6 ข้อมูลพื้นฐานจากผู้ให้สัมภาษณ์ในระดับผู้บริหาร

สถาบัน	ตำแหน่งบริหาร	วุฒิการศึกษา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	รองคณบดีฝ่ายวิชาการ	ปริญญาเอก ด้านภาษา-และวรรณคดีอังกฤษ มหาวิทยาลัยมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	หัวหน้าภาควิชาภาษาญี่ปุ่น	ปริญญาเอก ด้านภาษาญี่ปุ่น มหาวิทยาลัยทซึคุบะ ประเทศญี่ปุ่น

ระดับการศึกษาของผู้ให้สัมภาษณ์ในระดับผู้บริหาร ทั้งระดับหัวหน้าภาควิชา และระดับรองคณบดีฝ่ายวิชาการ จบการศึกษาในสาขาภาษาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในหลักสูตรภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะระดับหัวหน้าภาควิชา จบการศึกษาในสาขาภาษาญี่ปุ่นโดยเฉพาะ ซึ่งเป็นดัชนีบ่งชี้คุณภาพระดับการศึกษาของผู้บริหาร

ดัชนีบ่งชี้คุณภาพการบริหาร

ดัชนีบ่งชี้คุณภาพการบริหาร เป็นการบ่งชี้คุณภาพในเรื่องหลักการบริหาร นโยบาย การกำหนดหลักสูตร แนวทาง แผนการในการดำเนินงานในภาควิชาภาษาญี่ปุ่น

ตารางที่ 7 ดัชนีบ่งชี้คุณภาพการบริหาร

ตำแหน่งบริหาร	ความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหาร
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ	โดยหลักการผู้กำหนดนโยบาย คือ ภาควิชา หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ในภาควิชานั้น ส่วนในฝ่ายวิชาการจะสนับสนุนในเรื่องการทำวิจัยในชั้นเรียน และการทำวิจัยที่สอดคล้องกับหลักสูตรการประเมินหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตร พัฒนาการเรียนการสอน การจัดประชุม การจัดอบรมสัมมนาเพิ่มพูนความรู้ด้านวิชาการทั้งใน และต่างประเทศ โดยเน้นในเรื่องการพัฒนา ทั้งการพัฒนาบุคลากร การพัฒนาหลักสูตร และการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือในการสอน รวมถึงการสนับสนุนการมีงานทำ หรือการศึกษาต่อของนักศึกษาต่อไป

ตารางที่ 7 ดัชนีบ่งชี้คุณภาพการบริหาร (ต่อ)

ตำแหน่งบริหาร	ความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหาร
หัวหน้าภาควิชา	ทำหน้าที่ในการควบคุมทิศทางการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร การกำหนดหลักสูตร รวมไปถึงนโยบายการปรับปรุงหลักสูตร และการสนับสนุนโครงการที่ส่งเสริมการเรียนการสอนของภาควิชามุ่งพัฒนาบุคลากร และส่งเสริมการวิจัย

ดัชนีบ่งชี้คุณภาพการบริหาร เมื่อพิจารณาแล้ว พบว่า ผู้บริหารทั้งในฝ่ายรองคณบดีฝ่ายวิชาการ และระดับหัวหน้าภาควิชา จะบ่งชี้ในเรื่องการควบคุมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรที่กำหนดไว้ ให้ความสำคัญกับด้านวิชาการ และส่งเสริมในเรื่องการพัฒนาบุคลากรทั้งในเรื่องการอบรม และการสัมมนา

ดัชนีบ่งชี้คุณภาพแผนการสอน

การกำหนดแผนการสอน คุณภาพการสอน วิธีการสอน ให้สามารถตอบสนองต่อการเรียนการสอนในชั้นเรียน และสอดคล้องกับหลักสูตรที่ได้กำหนดไว้

ตารางที่ 8 ดัชนีบ่งชี้คุณภาพแผนการสอน

ตำแหน่งบริหาร	ความคิดเห็นต่อคุณภาพแผนการสอน
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ	ต้องให้ความสำคัญกับ ตัวอาจารย์ผู้สอนควรจะจบตรงสาขาวิชา การคำนึงถึงความต้องการของผู้เรียน และสถานประกอบการ นอกจากนี้หลักสูตรจะต้องสามารถเชื่อมโยงให้เข้ากับสภาพสังคมปัจจุบัน อีกทั้งพัฒนาหลักสูตรให้ขยายกว้างออกไป เช่น ไปบูรณาการกับสาขาวิชาอื่น ๆ เช่น การตลาด การสื่อสาร การบริหาร
หัวหน้าภาควิชา	ปรับคุณภาพวิชาการให้มีความสอดคล้องกับผู้เรียน ทั้งในส่วนที่ผู้เรียนมีพื้นฐานภาษาญี่ปุ่นมาแล้ว กับผู้เรียนที่ไม่มีพื้นภาษาญี่ปุ่น หลักสูตรจึงควรตอบสนองความต้องการและคุณภาพของผู้เรียนทั้งสองกลุ่มให้มีความสอดคล้องกัน การปรับวิชาพื้นฐานให้เหมาะสมกับสภาพสังคมและการพัฒนาด้านวิชาการ รวมไปถึงการขยายโอกาสของวิชาเลือกให้กับผู้เรียน สำหรับการกำหนดวิธีการสอนทางภาควิชาไม่ได้เฉพาะเจาะจง เพราะอาจารย์ธรรมศาสตร์ ส่วนใหญ่ก็เป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชานั้น ๆ และมีประสบการณ์ในการสอนมานาน เราเพียงคอยดูแลให้อาจารย์ทุกคนดำเนินการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรที่กำหนด และมีการประเมินการเรียนการสอนที่เหมาะสม

ดัชนีบ่งชี้คุณภาพแผนการสอน โดยภาพรวม ดัชนีบ่งชี้คุณภาพแผนการสอน จะเน้นที่บุคลากรที่ทำหน้าที่ในการสอน จะต้องมีความเชี่ยวชาญจบตรงสาขา และมีประสบการณ์ในการสอนวิชานั้น ๆ วิชาที่จัดให้มีการเรียนการสอนจะต้องสอดคล้องกับสภาพสังคม ความต้องการของผู้เรียน และผู้ประกอบการ หลักสูตรที่มีคุณภาพต้องผ่านกระบวนการวิจัยปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน

ดัชนีบ่งชี้คุณภาพกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอน

การกำหนดแผนกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอน ให้มีคุณภาพและสามารถตอบสนองต่อการเรียนการสอนในชั้นเรียน และสอดคล้องกับหลักสูตรที่ได้กำหนดไว้

ตารางที่ 9 ดัชนีบ่งชี้คุณภาพกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอน

ตำแหน่งบริหาร	ความคิดเห็นต่อกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอน
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ	ในระดับนโยบาย คือสนับสนุนในเรื่องการศึกษาสาขาวิชาอื่น ๆ เสริม การประยุกต์เอาสาขาวิชาอื่น ๆ มาใช้ในการเรียนภาษาญี่ปุ่น เช่น การศึกษาสาขารัฐศาสตร์กับภาษาญี่ปุ่น หรือการศึกษาสายพาณิชยศาสตร์ เสริมกับภาษาญี่ปุ่น ให้เพิ่มความหลากหลายของศาสตร์อื่น ๆ เข้าไปในหลักสูตร และการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น
หัวหน้าภาควิชา	การเพิ่มกระบวนการอบรม จากประสบการณ์ตรงของผู้ที่เชี่ยวชาญ เช่น กิจกรรมเสริมการชงชาแบบญี่ปุ่น ก็ให้มีผู้เชี่ยวชาญการชงชามาสาธิตโดยตรง กิจกรรมการอบรมการอ่าน ก็มีการเชิญ-ชาวญี่ปุ่นที่เป็นบุคคลทั่วไปมาพูดคุย เพื่อให้เกิดประสบการณ์ร่วมจากเจ้าของวัฒนธรรมโดยตรง นอกจากนี้การส่งเสริมการอบรมวิชาชีพ เชิญคนอาชีพต่าง ๆ มาอบรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ รวมทั้งกิจกรรมการพาไปดูงานต่าง ๆ

ดัชนีบ่งชี้คุณภาพกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอน ในระดับนโยบายมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จะเน้นในการส่งเสริมประยุกต์ความหลากหลายของวิชาสาขาอื่น ๆ ผสมผสานกับการเรียน และการใช้ภาษาญี่ปุ่น เพื่อเป็นการขยายองค์ความรู้ และประสบการณ์ ในส่วนของหัวหน้าภาควิชา โดยภาพรวมดัชนีบ่งชี้คุณภาพกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอน คือ การส่งเสริมกิจกรรมที่สร้างเสริมประสบการณ์ให้กับนักศึกษา อาทิ การพาไปดูงานนอกสถานที่ การสัมมนา เพื่อจะได้แลกเปลี่ยนพูดคุยกับชาวญี่ปุ่นซึ่งเป็นเจ้าของภาษาโดยตรง รวมไปถึงการพัฒนากิจกรรมเสริมภาษา กิจกรรมแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมตามความต้องการของนักศึกษา

ดัชนีบ่งชี้คุณภาพการประเมินผู้สอน

ดัชนีบ่งชี้คุณภาพการประเมินผู้สอน ถือเป็นสิ่งสำคัญในการได้มาซึ่งหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ ดังนั้น แนวทาง และการส่งเสริมการประเมินผู้สอน จึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่เป็นดัชนีบ่งชี้คุณภาพหลักสูตร

ตารางที่ 10 ดัชนีบ่งชี้คุณภาพการประเมินผู้สอน

ตำแหน่งบริหาร	ความคิดเห็นต่อการประเมินผู้สอน
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ	นโยบายการประเมิน ก็จะมีการสนับสนุนในเรื่องการจัดทำโครงการ ประเมินผลจากนักศึกษาปีที่จบปีการศึกษาล่าสุด โดยเน้นข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามบัณฑิต เพื่อดูว่านักศึกษาที่จบไปสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้หรือไม่อย่างไร และสิ่งที่บัณฑิตได้ทำอยู่สอดคล้องกับหลักสูตรที่เขาศึกษาจบไปหรือไม่อย่างไร มีประโยชน์มากน้อยแค่ไหน ส่วนไหนที่ยังต้องกลับมาปรับปรุง ส่วนการประเมินผู้สอนนั้นก็มีแบบประเมินของคณะ

ตารางที่ 10 ดัชนีบ่งชี้คุณภาพการประเมินผู้สอน (ต่อ)

ตำแหน่งบริหาร	ความคิดเห็นต่อการประเมินผู้สอน
หัวหน้าภาควิชา	โดยส่วนใหญ่ภาพรวมของการประเมินผู้สอนภาควิชา ไม่ได้ทำแบบประเมินเอง คณะจะเป็นผู้จัดทำการทำการประเมิน ซึ่งส่วนหนึ่งก็จะมาจากการที่นักศึกษาประเมินผู้สอนในแง่ต่าง ๆ ว่าสอนเป็นอย่างไร ซึ่งจะมีการประเมินทุกภาคการศึกษา แล้วนำมาจัดทำเก็บไว้เป็นข้อมูล

ดัชนีบ่งชี้คุณภาพการประเมินผู้สอน พบว่า ในระดับนโยบายเน้นการประเมินบัณฑิตที่เพิ่งจบการศึกษาว่าสามารถนำสิ่งที่ได้จากการเรียนไปใช้ได้ตรงตามที่หลักสูตรได้กำหนดไว้หรือไม่ ในส่วนของหัวหน้าภาควิชาโดยภาพรวมในเรื่องดัชนีบ่งชี้คุณภาพการประเมินผู้สอนก็จะมาจากแบบการประเมินผู้สอน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ภาพรวม และวิเคราะห์แยกเพื่อหาแนวทางปรับปรุงคุณภาพหลักสูตรต่อไป รวมไปถึงการปรับปรุงอาจารย์ผู้สอนจากคะแนนการประเมินด้วย

8.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโครงสร้างหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นของมหาวิทยาลัยของรัฐ 4 สถาบัน

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบโครงสร้างหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นของมหาวิทยาลัยของรัฐ 4 สถาบัน ได้แก่ โครงสร้างหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมหาวิทยาลัยศิลปากร โดยทั้ง 4 สถาบัน เป็นมหาวิทยาลัยของรัฐที่เปิดดำเนินการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นเป็นวิชาเอกในระดับอุดมศึกษามาเป็นเวลายาวนาน

ตารางที่ 11 เปรียบเทียบโครงสร้าง และรายวิชาในหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นของมหาวิทยาลัยรัฐ 4 สถาบัน

โครงสร้างหลักสูตร	**ธรรมศาสตร์**	**จุฬาฯ**	**เกษตรศาสตร์**	**ศิลปากร**
จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร	138	147	138	140
วิชาพื้นฐานทั่วไป	30	30	30	31
วิชาพื้นฐานด้านอักษรศาสตร์		40		
วิชาเฉพาะ	99	71	105	104
(วิชาบังคับ)	(75)	(47)	(75)	(82)
(วิชาเลือก)	(24)	(24)	(30)	(22)
วิชาเสรี	9	6	3	6
รายวิชาในหลักสูตร	**จำนวนรายวิชา**			
ประเภทรายวิชา	**ธรรมศาสตร์**	**จุฬาฯ**	**เกษตรศาสตร์**	**ศิลปากร**
ทักษะภาษาญี่ปุ่นทั่วไป (ฟัง พูด อ่าน เขียน)	22	19	27	18
ทักษะภาษาญี่ปุ่นเฉพาะด้านอาชีพ	4	5	7	5
ความรู้เกี่ยวกับภาษาญี่ปุ่น	5	4	2	8
ความรู้ด้านวรรณคดีญี่ปุ่น	4	4	6	6
ความรู้เกี่ยวกับญี่ปุ่น	4	1	1	1

ภาพรวมของโครงสร้างหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมหาวิทยาลัยศิลปากร มีความคล้ายคลึงกันทั้งในเรื่องของการกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และการจัดการเปิดการเรียนการสอนในแต่ละรายวิชา เนื่องจากการกำหนดโครงสร้างหลักสูตรต้องเป็นไปตามข้อบังคับตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในประเภทวิชาแล้วจะเห็นลักษณะเด่นของแต่ละสถาบัน กล่าวคือมหาวิทยาลัย-ธรรมศาสตร์ มีประเภทรายวิชาในแต่ละด้านในเชิงสมดุลครอบคลุม

ทั้งด้านทักษะภาษาญี่ปุ่นทั่วไป ความรู้เกี่ยวกับภาษาญี่ปุ่น ความรู้ด้านวรรณคดีญี่ปุ่น ความรู้เกี่ยวกับญี่ปุ่น และทักษะภาษาญี่ปุ่นเฉพาะด้านอาชีพ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีประเภทรายวิชาในแต่ละด้านที่ค่อนข้างสมดุล ครอบคลุมทั้งด้านทักษะภาษาญี่ปุ่นทั่วไป ความรู้เกี่ยวกับภาษาญี่ปุ่น ความรู้ด้านวรรณคดีญี่ปุ่น และทักษะภาษาญี่ปุ่น เฉพาะด้านอาชีพ แต่สำหรับด้านความรู้เกี่ยวกับญี่ปุ่นมีเพียงหนึ่งรายวิชา

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เน้นวิชาด้านทักษะภาษาญี่ปุ่นทั่วไป และทักษะภาษาญี่ปุ่นเฉพาะด้านอาชีพ ในขณะที่มหาวิทยาลัยศิลปากร เน้นด้านความรู้เกี่ยวกับภาษาญี่ปุ่น และความรู้ด้านวรรณคดีญี่ปุ่น

9. สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ความคิดเห็นต่อดัชนีบ่งชี้คุณภาพการเรียนหลักสูตรสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น โดยภาพรวมนักศึกษามีความพอใจกับวิชาพื้นฐานภาษาญี่ปุ่นของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในระดับมากที่สุด สำหรับกิจกรรมในชั้นเรียนนักศึกษาพอใจในระดับมากถึงมากที่สุด ซึ่งแสดงถึงคุณภาพการจัดการศึกษาที่ดี สำหรับหัวข้อการนำความรู้ภาษาญี่ปุ่นไปใช้ประโยชน์นักศึกษาแสดงความคิดเห็นในระดับดีมาก ส่วนความคิดเห็นต่อความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาญี่ปุ่น นักศึกษามีความพอใจระดับปานกลาง ซึ่งเป็นส่วนที่ควรนำมาพิจารณาหาข้อปรับปรุง

ส่วนข้อมูลจากการสัมภาษณ์พบว่า ดัชนีบ่งชี้คุณภาพการบริหาร พบว่า ผู้บริหารทั้งระดับรองคณบดีฝ่ายวิชาการ และระดับหัวหน้าภาควิชาจะทำหน้าที่ควบคุมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรที่กำหนดไว้ แต่ผู้สอนสามารถดูแลการจัดการเรียนการสอนเอง ผู้บริหารเพียงดูแลควบคุมให้อยู่ในกรอบของหลักสูตรเท่านั้น นอกจากนี้ยังส่งเสริมด้านการพัฒนาบุคลากรและด้านวิชาการ ซึ่งเป็นดัชนีบ่งชี้คุณภาพการบริหารทุกสถาบัน

ดัชนีบ่งชี้คุณภาพแผนการสอน พบว่า โดยภาพรวม จะเน้นที่บุคลากรที่ทำหน้าที่ในการสอนในสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น ต้องจบการศึกษาตรงสาขา

มีประสบการณ์ในการสอน ซึ่งเป็นสิ่งที่บ่งชี้คุณภาพของบุคลากรที่เป็นผู้นำหลักสูตรไปปฏิบัติ

ดัชนีบ่งชี้คุณภาพกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอน มหาวิทยาลัย-ธรรมศาสตร์ เน้นเรื่องการส่งเสริม ประยุกต์กิจกรรมที่หลากหลายใช้กับวิชาที่กำลังศึกษา เน้นเรื่องการสร้างเสริมประสบการณ์ตรงกับเจ้าของภาษา และเน้นการฝึกภาษา เน้นกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการใช้ภาษาญี่ปุ่น ซึ่งแสดงถึงการวางแผนในการให้ความรู้ และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ด้วย

ดัชนีบ่งชี้คุณภาพการประเมินผู้สอน โดยภาพรวม คือ เน้นเรื่องการใช้แบบประเมินของสถาบันผู้บริหารกับอาจารย์ผู้ปฏิบัติ ค่อนข้างมีอิสระต่อกันและกัน ในเรื่องการดำเนินการจัดการเรียนการสอน

ในด้านโครงสร้างหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นของมหาวิทยาลัยรัฐ 4 สถาบัน พบว่าหลักสูตรของแต่ละสถาบันมีลักษณะเด่นบ่งบอกถึงเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละสถาบัน สำหรับหลักสูตรปริญญาตรีสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ครอบคลุมทักษะ และความรู้เกี่ยวกับญี่ปุ่นโดยรวม เป็นหลักสูตรที่บ่งบอกความเหมาะสมตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และเป็นหลักสูตรที่เอื้ออำนวยประโยชน์ทั้งปัจเจกบุคคลและชุมชนที่เกี่ยวข้อง ตามเกณฑ์บ่งชี้คุณภาพด้านวิชาการของเบอร์กควิสต์และอาร์มสตอง ดังที่ได้กล่าวแล้ว และจากแนวคิดเรื่องคุณภาพหลักสูตรของแบรดี้ พบว่า มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีการกำหนดวิชาในหลักสูตร และวิชาเอกที่มีวิชาหลัก และวิชาที่มีลักษณะให้เลือกได้ วิชาลดหลั่นตามภูมิปัญญาการเรียนรู้ แต่ละวิชามีการแบ่งจัดกลุ่มกัน อีกทั้งมีลักษณะครอบคลุมความสนใจ และทักษะต่าง ๆ และมีลักษณะเด่นของหลักสูตรแบบขดวงกลม เมื่อพิจารณาสัดส่วนของประเภทวิชาในหลักสูตร พบว่า หลักสูตรของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ครอบคลุมการศึกษาเกี่ยวกับญี่ปุ่นหลายมิติ ซึ่งแสดงถึงวิสัยทัศน์ในการให้องค์ความรู้รอบด้านแก่ผู้เรียน ซึ่งเป็นลักษณะที่แสดงถึงความเป็นหลักสูตรที่มีคุณภาพ

10. ข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาจากด้านผู้เรียนปัจจุบัน และจากด้านผู้วางแผน เพียงสองด้าน การศึกษาเรื่องการประเมินหลักสูตรนั้นจำเป็นต้องศึกษาจากด้านบัณฑิตที่จบการศึกษาแล้ว ด้านอาจารย์ผู้ใช้หลักสูตรในการเรียนการสอน และจากด้านผู้ประกอบการซึ่งเป็นผู้ใช้บัณฑิตด้วย ผู้เขียนจะได้ทำการศึกษาในโอกาสต่อไป เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่กว้าง และลึกยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

จำเริญรัตน์ เจือจันทร์. (2543). การพัฒนาดัชนีบ่งชี้คุณภาพด้านวิชาการของมหาวิทยาลัยเอกชน. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาการอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ธำรง บัวศรี. (2542). ทฤษฎีหลักสูตร : การออกแบบและการพัฒนา (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : พัฒนาศึกษา.

ปทีป เมธาคุณวุฒิ. (2535). หลักสูตรอุดมศึกษา : การประเมินและการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : โครงการพัฒนาวิชาชีพอุดมศึกษา ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิมพันธ์ เดชะคุปต์ (บรรณาธิการ). (2549). ประมวลบทความเรื่อง หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตรตามแนวปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิชัย วงษ์ใหญ่. (2543). การพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษา/ส่วนวิจัยและพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : ส่วนวิจัยและพัฒนา สำนักมาตรฐาน-อุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย.

อดุลย์ วิริยเวชกุล. (2538). การประกันคุณภาพทางวิชาการในมหาวิทยาลัยไทย. งานวิจัยสถาบันและสารสนเทศกองแผนงานมหาวิทยาลัยมหิดล.

_____. (2541). ดัชนีบ่งชี้คุณภาพบัณฑิตศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

Ralph G. Lewis, Douglas H. Smith. (1994). Total quality in Higher education. St. Lucie Press.

เอกสารประกอบ

1. เอกสารมาตรฐานการอุดมศึกษา โดยคณะกรรมการอุดมศึกษา 2549

2. เอกสารโครงสร้างหลักสูตรของภาควิชา/สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมหาวิทยาลัยศิลปากร